

Nika Mravlja Pot v svobodo

Luna je pokukala izza temnih oblakov in razsvetlila temno noč na obali. Bilo je slišati zamolklo vpitje in tarnanje množice ljudi, ki se je prerivala proti majhnemu čolnu. Med njimi je bila tudi štirinajstletna Nur, ki je odhajala v neznano. Doma ni imela ničesar več in življenje si je rešila z odhodom v neznano.

Nur je bila med zadnjimi, ki so se vkrcavali na čoln. Na čolnu se je prerivalo več ljudi, kot bi jih bilo lahko. Tiho se je stisnila v kot in čakala, kaj ji bo prinesel nov dan. Po licu ji je spolzela solza in misli so ji odtavale nazaj domov.

Začela se je vojna na Bližnjem vzhodu. Veliko let je od tedaj, miru pa še vedno ni. Nur je s starši in dvema bratoma živela v lepi hiši, ki je bila ena lepših v ulici in bili so srečna družina. Oče je bil po rodu Žid in imel je trgovinico z blagom. Nur je rada zahajala k očetu, ker so ji živopisne barve blaga vedno polepšale dan. Predstavljala si je, kako bo nekoč kot princesa v lepih oblekah pričakala moža, ki ga bo ljubila iz srca. Z njim si bo ustvarila družino in imela lepo življenje. Oče se ji je tiho nasmihal, kajti hčeri je želel vse najboljše, vendar je bil vedno modro tiho. Nikoli ni želel predvidevati prihodnosti, kajti vedel je, da so negotovi časi in se čez noč lahko vse spremeni.

Mati je bila doma gospodinja in skrbela je za družino. Oba brata sta bila starejša od Nur in sta si že ustvarjala svoje življenje.

Nur je imela sanje, da bo postala otroška zdravnica. Pridno se je učila in imela v šoli odličen uspeh. Popoldneve pa je preživljala s prijateljicami, ki so živele v isti ulici. Čeprav so bile prijateljice druge vere in so živele v drugačnem okolju, so se z Nur lepo razumele in z njo delile male skrivnosti. Skupaj so se potepale v zgodnjem otroštvu in ušpičile marsikatero neumnost, vendar niso bile nikoli kaznovane. Deklice so se razvile v mlada dekleta in norčij je bilo konec. Čeprav je Nur imela še vedno svobodo, so njene prijateljice zaživele drugačno življenje. Vranje črne lase je zakrila ruta, od doma niso več zahajala in pripravljali so jih na poroko. Nur je razumela, da jim drugačna kultura življenja narekuje drugačno življenje, vendar jih je vseeno pogrešala. Pogrešala je popoldneve, ko so se skupaj smejale, čeprav se ni zgodilo nič smešnega.

Potem je prišla vojna v njihovo mesto in spremenila življenje vsem prebivalcem. Konec je bilo brezskrbnih dni in smeh so zamenjale sirene, ki so opozarjale na nevarnost. Nurina brata sta odšla služiti vojaščino, oče pa je bil že precej v letih in je bil vojaščine oproščen. Vendar tudi posel s trgovino ni bil več uspešen. Zaprl je trgovino in ostal doma. Skupaj so vsak večer molili, da bi se brata srečno vrnila domov in to so bili edini trenutki, ko je oče še spregovoril s svojo ženo in hčerjo. Življenje je postalo težko in nemogoče. Bili so lačni, čeprav so imeli denar, si niso mogli ničesar kupiti. Ni bilo več mogoče na ulico, telefoni niso delovali, ni bilo elektrike. Življenje je postalo težko, vendar so se prebijali iz dneva v dan. Nur ni več obiskovala šole, kajti bilo je prenevarno. Vsak njihov dan je bil borba za preživetje. In to je trajalo leta in leta. In ko je že posvetil žarek upanja, da bo konec težkih časov, je na hišo padla bomba in Nur je edina preživela.

Izgubila je očeta in mamo in ničesar ni imela, s čimer bi lahko preživela. Iz obupa je zatavala iz mesta in iskala boljše življenje. Vse družinske prihranke, nakit in dragocenosti, je zavila v eno pisanih rut svoje matere in odšla iz mesta za boljšim življenjem.

Tedne je tavalala lačna in žejna proti neznanemu cilju. Na poti je doživela veliko nevšečnosti, vendar je preživela, čeprav lačna, žejna in umazana. Po več tednih jo je pot zanesla v majno obmorsko mestece in iskala si je prenočišče. Obupana nad življenjem je sprejela ponudbo moškega, ki ji je ponujal pot v lepši svet. Za veliko denarja ji je priskrbel prostor na čolnu. Nur je odpotovala, misleč, da je njenega trpljenja konec.

Mrzla voda je pljuskala na lesena tla in Nurine noge so bile čisto mokre, zeblo jo je, lakote pa ni več čutila. Rekli so ji, da gredo v Grčijo, deželo tisočerih otokov, kjer bodo poskrbeli za njo in nikoli več jim ne bo hudo. Čeprav je bil čoln majhen, je bilo na njem na stotine mladih ljudi, predvsem fantov. Nur je stiskala k sebi pisano ruto in v njej preostanek denarja in nakita, ki ga bo potrebovala za novo življenje. Veliko je morala plačati za prostor na čolnu, vendar je upala na nov začetek življenja.

Ure in ure so počasi pluli po morju in fantje so postali neučakani. Noč je zamenjala dan in prva svetloba je pokazala, da so še vedno sredi morja in daleč na obzorju še ni bilo videti kopnega. Sonce je začelo pripekati in voda je bila iskana kot zlato. Za nekaj steklenic pitne vode so se stepli med seboj. Nur je tiho čakala in mislila na lepo otroštvo. Lepe misli so ji pomagale preživeti težke trenutke. Po dolgih urah plutja so zagledali kopno. Nedaleč stran od obale so fantje poskakali v vodo in tekli proti kopnemu. Nur je bila zadnja, ki je zapustila čoln.

Ko je stopila na trdna tla, ni bilo nikjer več nikogar.

»In kaj bom zdaj?« se je vprašala.

Odšla je naprej čez hrib, misleč, da je rešena. Po nekaj kilometrih hoje so jo zaustavili moški v uniformah in jo v nepoznanem jeziku ogovarjali. Ničesar ni razumela, zato je bila tiho. Ker ni odgovarjala, jo je končno mlajši moški v angleškem jeziku vprašal: »Dokumenti?«

Odkimala je z glavo, kajti s seboj ni imela dokumentov. Tudi doma jih ni nikoli imela, vse je oče hranil v omari, ki je bila vedno zaklenjena. Niti pomislila ni, da bi kdaj sama vzela dokumente.

Tihi šepet med policistoma ni obetal nič dobrega. Višji izmed njiju je s prstom pokazal na avtomobil. Nur se je počasi pomaknila proti avtomobilu in ko je hotela previdno sestiti vanj, jo je policist porinil v notranjost in zaprl vrata. Odpeljali so jo nedaleč proč, na prostor, kjer je bilo postavljenih veliko šotorov.

Ni vedela, kaj se bo zgodilo, zato je slepo ubogala ukaze. Posedli so jo na stol pred uradnico, ki jo je grdo gledala iznad očal. Nepretrgoma je govorila v jeziku, ki ga Nur ni razumela. Šele kasneje se je uradnica potrudila in v angleškem jeziku spraševala po domovini, datumu rojstva, imenu očeta in podobna vprašanja. Nur je tihoma odgovarjala, v naročju pa stiskala pisano ruto in vse imetje, ki ga je imela.

Po vseh vprašanjih je uradnica pomočila še Nurine prste v črnilo in jih pritisnila na papir. Vse skupaj je pospravila v prozorno mapo. Nur je v roke potisnila vrečko iz blaga, v kateri so bile rjuhe, brisačka ter slani keksi. Potisnila jo je naprej v roke naslednji ženski, ki jo je prijela za roko in skoraj vlekla na drugo stran postavljenega šotorišča.

Pokazala ji je prostor v zadnjem šotoru in rekla: »Tu je tvoja postelja«.

Nur se je pomaknila do njej namenjenega prostora in legla. Od utrujenosti je zaspala in niso je motili ljudje, ki so hodili okoli nje, ni je motil otroški vrvež, ni je motila niti lakota v želodcu. Nur je spala in upala, da se zbudi na lepem kraju, kjer jo bosta počakala oba brata.

Po več urah spanja jo je dregnila roka, ki se je dotaknila ramena. Počasi je odprla oči in nad seboj je zagledala bradatega moškega. V njenem jeziku jo je vprašal, če ima kaj denarja. Nur je odkimala in še tesneje stisnila k sebi svojo pisano ruto.

»Če imaš denar, te lahko spravimo v Makedonijo. Od tam naprej je kratka pot do Srbije in na Madžarsko. Ko boš na Madžarskem, boš v Evropi in tam bodo s teboj lepo ravnali. Vse boš imela! Dobila boš stanovanje, lahko boš študirala, kasneje se boš zaposlila; če boš bolna, te bodo zdravili najboljši zdravniki ... Lepo ti bo.«

Nur je bila tiho in ni vedela, kaj naj odgovori. Sama pri sebi je razmišljala, zakaj bi plačevala, če ji bodo ljudje pomagali. Saj je vendar že v Evropi!

Minil je teden in Nur je še vedno dneve preživljala v šotoru na koncu tabora. Njen dan se je začel tako, da je z vsem svojim imetjem, zavitim v pisano ruto, odtavala do hladne vode, ki je bila na koncu tabora. Tam se je umila in se postavila v vrsto za hrano. Ob dolgem čakanju so ji vedno misli splavale na rodno hišo, obloženo mizo, materin nasmeh in očetovo molitev pred obrokom. Pogrešala je dom. Pogrešala je očeta, mater ter oba brata.

Ko ji je humanitarna delavka v roke potisnila obrok hrane brez vsakega nasmeha, so se ji v očeh nabrale solze. Hrana je pomembna, še pomembnejša je hrana za dušo. Nur ni nihče razumel, zakaj je v rosi mladosti taval po svetu. Nihče je ni nič vprašal, nihče ji ni nudil pomoči.

Čez dan je premišljevala, kako bi se rešila iz svoje situacije. Dan je bil enak dnevu. Nič ji niso povedali kaj jo čaka, nič ji niso pomagali. Kot da se je njena pot končala nekje na jugu Grčije in poti naprej ni več.

Po več tednih bivanja pod šotorom je v naravi pritisnil mrz. Bližali so se hladnejši časi in negotova prihodnost je trkala na vrata. Nur ni vedela, kaj bi storila.

Neke noči, ko je spet jokala sama v svojem koticu na robu šotora, je k njej pristopil bradati možak. Bil je isti kot pred meseci.

Sklonil se je k njenemu ušesu: »Deklica, bi rada odšla iz tega šotora? Če imaš denar, ti lahko pomagam.« Še pomežiknil ji je in se izgubil v množici.

Nur je stekla za njim: »Gospod, prosim, pomagajte mi! Nekaj denarja imam, nekaj dragocenosti tudi, če jih želite vzeti. Pomagajte mi!«

Bradati mož se je obrnil k njej: »Najprej denar, potem se bova pogovorila.«

Nur je stežka odvezala materino pisano ruto in ponudila šop bankovcev in svojo zlato zapestnico. Vsega ni želela oddati, ker je vedela, da bo potrebovala denar za nov začetek. Gospodu so se zasvetile oči, pograbil je denar in izginil.

Čez dve uri se je vrnil k Nur, ki je čakala na svojega odrešitelja.

»Deklica, gremo, avtomobil nas čaka!« je zarenčal bradati mož.

Nur je vzela svojo, zdaj že majhno culico iz pisanega blaga in stopila za gospodom. Odpeljal jo je do velikega avtomobila in jo posedel na zadnji sedež med dva močna fanta. Tiho so se odpeljali iz taborišča.

Dolgo so se vozili, a ker je bila noč, Nur ni videla kod se vozijo. Po več urah vožnje so avtomobil ustavili in vse potnike postavili na prašno pot.

»Zdaj ste v Makedoniji, še malo naprej je Srbija, kar pojdite naprej«, je na tiho povedal mož z brado.

Fanta sta stekla v gozd, Nur pa je počasi stopicala po prašni poti. Po več prehojenih kilometrih, brez hrane in pitne vode, je spet srečala uniformirane moše, ki so jo odpeljali v podobno taborišče kot v Grčiji. Postopek se je ponovil in pristala je z bombažno vrečko v roki. Vedela je, da je v vrečki rjuha in brisača. Od žalosti in obupa se je tresla in jokala, vendar druge poti ni imela kot spoprijeti se z usodo.

Po treh dneh bivanja v taborišču na jugu Srbije je k njej pristopil starejši mož, ki ji je spet ponudil prevoz na Hrvaško, seveda če ima denar. Nur je izrazila željo, da bi odšla na Madžarsko, kot ji je bilo obljubljeno, vendar so se v času njenega bivanja meje zaprle. Pot na Madžarsko ni bila več mogoča.

Ker je vedela, da druge možnosti ni, je vse svoje prihranke investirala v odhod iz Srbije na Hrvaško in naprej v Slovenijo. Tokrat ni čakala več tednov, ampak se je hitro odločila.

Ko je prvič noč legla na zemljo, jo je starejši gospod poiskal in jo strpal v prtljažnik tovornega avtomobila. Ukazal ji je, da ne sme nič govoriti, niti se premikati. Ni imela ne zraka, ne vode, imela pa je upanje na lepši dan.

Nur je stisnjena ležala na trdem podu in stiskala zobe ob vsakem poskoku avtomobila, ko je vozil po slabih gorskih cestah. Več ur je tako trpela in upala, da bo kmalu vsega konec. Nič niso ustavljali in nihče ji ni ponudil vode. Od utrujenosti so se ji zapirale oči, vendar se je zdramila vsakič, ko je avto poskočil. Po več urah vožnje se je spraševala, kje je, kako dolgo je še do Slovenije, kaj jo čaka v novi deželi. Iz premišljevanja so jo zbudili kriki. Avtomobil se je ustavil. Glasno kričanje v nepoznanem jeziku jo je prestrašilo. Kje je? Kdo jih je ustavil?

Stisnjena je trepetala v temi, k sebi je stiskala prazno pisano ruto. Nič ni imela več, s čimer bi si olajšala življenje. Vse prihranke svojih staršev je porabila za pot v lepši svet. In kakšen bo ta lepši svet? Kje bo začela znova? Kako bo sprejeta?

Odprrla so se vrata prtljažnika in v oči ji je posvetila svetloba.

»Illegalca imamo«, je rekel človek s svetilko.

»Odpeljite jo v azilni dom, da preverijo podatke«, se je oglasil človek, ki je stal malo stran od avtomobila.

Za Nur se je spet ponovila ista zgodba. S slabotnim glasom je vprašala: »Kje sem?«

Ni vedela, če jo je kdo razumel, odgovora pa ni dobila. Strpali so jo v policijski avto in odpeljali v azilni dom. Spet je morala povedati vse podatke in uslužbenka ji je vse prste namočila v črnilo in jih pritisnila na papir. V tišini je porabila celih pet minut in s papirji izginila skozi vrata.

Nur je ostala sama z nešteto vprašanji v svoji glavi, na katere pa ni poznala odgovora.

Čez nekaj trenutkov se je vrnila gospa s papirji in prevajalka, ki je Nur pojasnila, da je registrirana že v Grčiji in ker je brez dokumentov prestopila slovensko mejo, jo bodo vrnili v prejšnjo državo. V Sloveniji ne more dobiti zatočišča, ker ne izpolnjuje vseh pogojev.

»Kakšnih pogojev?« se je spraševala Nur, vendar je tiho prikimala. Ni imela več moči, ni imela več upanja, le prazna pisana ruta jo je spremljala in spominjala na dom, ki je bil tam nekje daleč na vzhodu. Dom, ki je bil porušen v vojni, pa vseeno prijaznejši od svobodnih dežel, v katere je pripotovala. Nihče ni razumel njene stiske, nihče ni razumel, kako mlada je in nihče ji ni verjel, da šteje rosnih štirinajst let.

Odpeljali so jo nazaj na mejni prehod in izročili policistom sosednje države. Za Nur je bila to težka izkušnja, saj ni pričakovala, da se ji lahko kaj takega zgodi.

Na Hrvaškem so jo namestili v dom za begunce in ji namignili, da bo izročena nazaj v Srbijo. In kaj bo potem z njo, se je v solzah spraševala Nur. Bo iz Srbije odšla v Makedonijo, v Grčijo? Nazaj domov? Morda bi to bila še najboljša rešitev, kajti svetle prihodnosti ni več videla pred seboj.

Večer je zakril pokrajino in luna se je povzpela na nebo. Ko je Nur pogledala v luno, je videla, da se ji smeji. Nekje daleč na nebu je preštela zvezde, prosila je očeta in mater, naj ji pomagata, odgovoril ji ni nihče. V solzah je ob oknu zaspala in čakala na nov dan.

Kot že tolikokrat je zvečer pristopil k njej nepoznani moški in ji ponudil pot v Slovenijo, če ima denar.

»Nimam«, je dejala Nur, kajti njena pisana ruta je ostala prazna. S seboj jo je nosila le še kot spomin na mamo, na očeta in njegovo trgovino.

»Saj imaš uhane in verižico«, ni odnehal človek.

Res je imela še nekaj dragocenosti, vendar so imeli prevelik pomen, da bi jih oddala neznancu. Vendar kaj bo z njo, če jo vrnejo?

Sklenila je, da bo malo počakala, saj morda bo za dežjem posijalo sonce. Zima je bila, mraz in kosti so ji šklepetale vsakič, ko se je sonce skrilo za goro. Nihče je ni obiskal v naslednjih dneh. Čakala je in upala na boljše čase.

In potem je le prišel dan, ko so jo obiskali gospodje katerih obleka je bila dragocenejša od njenih uhanov. Govorili so v njej nepoznanem jeziku, se med seboj spogledovali, prikimavali. Končno je nekdo spregovoril v jeziku, ki ga je razumela. Pojasnjeno ji je bilo, da njenih podatkov iz domače dežele ni in vse kar imajo, je registracija begunca v Grčiji. Ker je na papirju navedeno, da je dopolnila osemnajst let in ni politična begunka, jo bodo vrnili nazaj v Grčijo.

Nur se je sesul svet. Kaj bo naredila, ni vedela. Odšla je nazaj v svojo sobico, ki jo je delila še z dvema ženskama. Jokala je v pisano ruto in strah pred neznanim jo je spodbudil, da je ponoči vzela pot pod noge. Osamljena se je napotila ponoči proti robu mesta. Ni vedela, kam gre, vedela je le, da noče prestatati vse muke, ki jih je doživela na poti. Otrok, ki so jo imeli za odraslo osebo, je izgubil vse zaupanje, vse premoženje, vse najljubše osebe in zdaj tava sam po svetu.

Luč mimoidočega avtomobila jo je obsijala, ko je hodila po robu ceste. Ni se ustavil, nihče se ni menil zanjo. Lačna in premražena je stopicala z majhnimi koraki neznanemu kraju nasproti. Hodila je celo noč in postala utrujena. Sedla je na rob cestišča in jokala v pisano ruto.

»Naprej moram«, si je rekla. Vstala je in nadaljevala pot po stranskih poteh čez hribe in doline. Čez dan se je vsaj lahko pogrela na soncu, vendar je bil dan kratek in hitro je pritisnil mraz. Prehitro je nastopila noč. Ko se je zvečerilo, je bila na robu svojih moči. V daljavi je zagledala drobno lučko. Bilo je osvetljeno okno.

»Potrkala bom in bo kar bo«, si je dejala.

Z zadnjimi močmi je prisopihala do hiše, nalahno potrkala na vrata ter se zgrudila od utrujenosti. Vrata je odprla stara ženica, ki najverjetneje v življenju še muhe ni pohodila. Bila je dobrega srca in dekletu je pomagala na toplo. Topla juha je Nur povrnila malo moči, toplota peči pa ji je ogrela kosti in sladko je zaspala na kavču sredi stare izbe v kmečki hiši.

Ko se je zjutraj prebudila, je prestrašena pogledala okoli sebe. Nikogar ni bilo. Zbala se je, da jo bodo uradniki spet odpeljali nazaj, zato se je oblekla in se hitro odpravila v breg nad hišo. Brez zajtrka in brez pitne vode je hitela svobodi naproti.

V srcu jo je bolela misel, da se ženici ni zahvalila za gostoljubje, vendar je bil strah močnejši od vljudnosti. Dan je prehodila v upanju, da bo kmalu v obljubljeni deželi. Vedela je, da ni daleč od slovenske meje, pa

vendar ni poznala poti in ni vedela, kako daleč je še. Dan je bil prekratek in tik pred večerom je prišla do reke, ki jo je ločevala od drugega brega. Nikjer ni videla mostu, nikjer ni bilo videti, da bi reka izginila z obzorja.

Nur je sedla na breg, bila je lačna, premražena, z uničenimi sanjami o lepšem življenju.

Tema je zajela pokrajino, le reka se je hudobno svetlikala v lunini svetlobi. Zeblo jo je, da je bolelo. Ni vedela, kaj naj naredi. Če ostane na bregu, bo umrla od mraza. Če nadaljuje pot in išče prehod čez reko, bo umrla od lakote in utrujenosti.

Vstala je in se postavila na rob reke. Z roko je potipala vodo in hladnost jo je zarezala do kosti.

Z eno nogo je stopila v reko.

»Moram čez«, si je dejala.

Zabredla je v reko z obema nogama. Od mraza je skoraj omedlela. Takrat je zaslišala glas očeta, ki jo je vzpodbujal: »Nur, s teboj sem, ne odnehaj. Stopi naprej! Čakam te!«

In stopila je v bolj globoko vodo. Noge ji je spodneslo in telo je le še zaplavalo. Sprva je telo drgetalo, nato se je umirilo. Nur je začutila toploto v hladni vodi, potem ni čutila ničesar več. Truplo je lebdelo nad vodo. Pisana mamina ruta iz očetove trgovine je obstala na gladini in čakala na lastnico, vendar se le ta ni več zganila. Svojo težko pot je končala sredi mrzle reke in se pridružila očetu in materi.

Dočakala je svojo svobodo.